

EURÓPA TANÁCS
MINISZTERI BIZOTTSÁG

**R (87) 18 sz. Ajánlás
a büntetőeljárás egyszerűsítéséről*
és Indokolás**

(Elfogadta a Miniszteri Bizottság 1987. szeptember 17-én a miniszteri megbízottak 410. ülésén)

A Miniszteri Bizottság az Európa Tanács Alapszabályának 15/b cikke alapján,

Emlékeztetve arra, hogy az Európa Tanács célja a tagállamai közötti szorosabb egység létrehozása;

Figyelemmel arra, hogy a büntető igazságszolgáltatás gyorsítását és egyszerűsítését szolgáló közös tevékenység során messzemenőig tekintetbe kell venni az Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. és 6. cikkeiben lefektetett követelményeket;

Tekintettel a büntető igazságszolgáltatás elé kerülő ügyek növekvő számára, különösen azokra, amelyek elkövetőit kisebb büntetéssel lehet súlytani, és azokra a problémákra, amelyeket a büntetőeljárás tartama jelent;

Figyelemmel arra, hogy a büntetőügyek elbírálásának késedelme rossz fényt vet a büntetőjogra és károsan befolyásolja az igazságszolgáltatás megfelelő működését;

Figyelemmel arra, hogy a büntető igazságszolgáltatás késedelmét nem csupán különleges források biztosításával, és ezek megfelelő felhasználásával lehet orvosolni, hanem a büntetőpolitika megvalósításában a forma és a tartalom tekintetében a hangsúlyok világosabb meghatározásával, a következőkön keresztül:

- a diszkrecionális vádelvhez folyamodva;
- a kisebb és tömeges bűncselekmények intézésénél az alábbiak igénybevételével:
- az ügynevezett sommás eljárás,
- a büntetőeljárás lehetséges alternatívájaként a büntetőügyekben illetékes hatóságok és más eljáró hatóságok által létrehozott bíróságon kívüli megegyezés (kiegyezés),
- az ügynevezett egyszerűsített eljárások,
- a hagyományos bírósági eljárás egyszerűsítése;

Figyelemmel az európai igazságügy-miniszterek 1981. szeptember 10-én Montreux-ben tartott ülésének következtetéseire,

Ajánlja a tagállamok kormányainak - figyelemmel alkotmányos elveikre és jogi hagyományaikra -, tegyenek meg minden alkalmas intézkedést az alábbi alapelvek alkalmazása érdekében:

I. A vádemelésről lemondás célszerűségi okokból (opportunitás)

a. Az opportunitás elve

1. Az opportunitás elvét be kell vezetni, vagy alkalmazási körét kiterjeszteni, amennyiben a tagállamok történelmi fejlődése és alkotmánya lehetővé teszi; más esetekben azonos hatású intézkedéseket kell megvalósítani.
2. A vádemelésről célszerűségi okokból történő lemondás vagy az eljárás megszüntetésének jogkörét törvényben kell meghatározni.
3. Ezen alapelv alapján a vádemelés mellőzésére csak akkor kerülhet sor, ha a vádhatóságnak a bűnösségre kielégítő bizonyíték áll rendelkezésére.
4. Ezt az alapelvet például a közérdekre alapítva lehet alkalmazni.

5. E jogkör gyakorlása során az illetékes hatóságnak - a hazai jogrendszer szerint - figyelemmel kell lennie különösen valamennyi állampolgár törvény előtti egyenlősége alapelvére és a büntető igazságszolgáltatás egyéniesítésére, és még különöbben:

- a bűncselekmény súlyára, természetére, körülményeire és következményeire;
- a gyanúsított személyiségére;
- a bíróság által kiszabható várható büntetésre;
- az elítélés hatására a gyanúsítottira;
- a sértett helyzetére:

6. Az oportunitás alkalmazásával az eljárás megszüntetése történhet egyszerű módon, de együtt járhat figyelmeztetéssel, megrovással vagy súlyos megrovással, avagy a gyanúsítottnak bizonyos feltételek betartásának előírásával, mint például magatartási szabályok, pénzüsszeg megfizetése, a sértett kártalanítása, vagy a próbára bocsátás.

7. A gyanúsított beleegyezését meg kell szerezni mindazokban az esetekben, amikor az eljárás megszüntetése feltételhez kötött. Beleegyezés hiányában a vádhatóságnak folytatnia kell az eljárást a gyanúsítottal szemben, kivéve, ha egyéb okokból kerül sor a vádelemlésről való lemondásra.

A meghozott intézkedéssel szembeni kifogás elmaradása, vagy a 6. cikkben foglalt feltétel teljesítése beleegyezésnek tekinthető.

Meg kell határozni azokat a szabályokat, amelyekkel biztosítani lehet, hogy a beleegyezést az ügy ismeretében, szabadon és kényszer nélkül tegyék.

8. Általánosságban az eljárás szüneteltetése lehet időleges, a büntetőeljárás elévüléséig tartó, vagy végleges.

9. A feltétellel történő megszüntetés esetén a szüneteltetés véglegessé válik, amennyiben az érintett személy a kötelezettségének eleget tett.

A határozatot csak akkor lehet bírósági határozattal azonosnak tekinteni és az általános szabályok szerint eljárni, egyebek között a bűnügyi nyilvántartásba bejegyezni, ha a feltételezett elkövető elismerte bűnösségét.

10. Lehetőség szerint az eljárást megszüntető határozatot a feljelentő tudomására kell hozni.

11. A sértett részére biztosítani kell, hogy a bűncselekmény által okozott jogsérelmet saját maga polgári- vagy büntetőbíróság előtt érvényesíthesse.

12. A gyanúsított értesítésére nincs szükség, ha a megszüntetésre az eljárás megindításáról való lemondás egyszerű és tiszta formájában kerül sor.

b. Az oportunitás elvével azonos célú intézkedések

Azoknak az országoknak, amelyek történeti fejlődésük és alkotmányuk értelmében a vádeljárás kötelező érvényesítésének elvét (legalitás) alkalmazzák, be kell vezetniük, vagy ki kell terjeszteniük azon intézkedéseket, melyek - jóllehet különböznek az oportunitás módszereitől - mégis ugyanolyan célokat szolgálnak, és mindenekelött:

i. növelniük kell azon ügyek számát, amelyekben a büntetőeljárás leállítása feltételhez kötött; különösen akkor, ha a közérdek nem előbbre való, az eljárás folytatásának a sértett kívánsága, vagy beleegyezése lehet az előfeltétele;

ii. a törvénynek lehetővé kell tennie, hogy a bíró az eljárásokat feltételhez kötve felfüggeszse vagy megszüntesse, a bűnüldöző hatóságok által az oportunitás rendszerében alkalmazottakhoz hasonló esetekben és eljárások szerint.

II. Sommás eljárások, bíróságon kívüli megegyezés és egyszerűsített eljárások

a. Dekriminalizáció, sommás eljárások és jellegük szerint csekély súlyú bűncselekmények

1. A közigazgatási- és büntetőjogi bűncselekményeket megkülönböztető jogrendszerek tegyenek lépéseket a bűncselekmények dekriminalizálására, különösen a tömegesen elkövetett közúti közlekedési-, az adó- és vámbűncselekményekkel kapcsolatban, amennyiben azok jellegük miatt csekély súlyúak.

2. Olyan bűncselekmények elbírálása során, amelyekben a ténybeli elemek megelőzik a morális elemeket (a bűncselekmény elkövetésére irányuló szándék), valamennyi állam vezessen be bírák közreműködését elsősorban nem igénylő sommás eljárást, vagy írásbeli eljárást.

3. Semmiféle fizikai kényszerítő intézkedést, különösen előzetes letartóztatást nem lehet elrendelni.

4. Az így alkalmazott intézkedéseknek főként vagyoni jellegűeknek kell lenniük, és a törvényben megállapított mértéküknek általában rögzítettnek vagy általánydíjasnak kell lenni. Megszorító vagy - a szabadságmegvonás valamennyi formája kivételével - jogfosztó szankciót a törvényben meghatározott esetekben alkalmazni lehet.

5. Ilyen anyagi jellegű szankciókat a helyszínen kiszabhat a jegyzőkönyvet felvevő hivatalnok, avagy a gyanúsítottnak az illetékes közigazgatási vagy bírói hatóság később megküldheti, ilyen esetben számítógépes módszerek segítségével történhet a behajtás, tekintettel az intézendő ügyek nagy számára.

6. Az ajánlatnak tekinthető ezen eljárást kifejezetten vagy hallgatólagosan tudomásul lehessen venni, az elfogadással egyenértékűnek minősüljön a pénzbírság kifizetése vagy a szankció teljesítése. Hallgatólagos tudomásulvétel esetén az értesítési eljárásnak egyértelműen biztosítania kell a címzett valamennyi jogát.

7. Teljesítés esetén a javaslat elfogadásának ki kell zárnia ugyanazon tények miatti valamennyi büntetőeljárást (ne bis in idem).

8. Ezen eljárásnak fenn kell tartania a jogot a gyanúsított számára, hogy ügyét bíróság elé vihesse.

b. Megegyezés

1. Alkotmányaik tükrében a tagállamoknak felül kell vizsgálniuk törvénykezésüket, hogy az eljárás e szakaszában a büntetőügyekben eljáró hatóságok és egyéb közreműködő hatóságok megegyezést hozhassanak létre, különösen csekély súlyú bűncselekmények esetén, az alábbi alapelvekre figyelemmel:

2. Törvényben kell szabályozni a hatóságok által a gyanúsítottak felajánlott megegyezés feltételeit, különösen;

i. a megegyezés eljárási díjának az állam, vagy közhasznú-, avagy jótékonyági intézmény részére történő megfizetése;

ii. a bűncselekményből származó javak vagy haszon visszajuttatása;

iii. a sértett részére megfelelő kártérítés, amelyet akár a megegyezés előtt teljesíteni kell, akár pedig a megegyezés része is lehet.

3. Törvényben kell meghatározni az érintett hatóságok hatáskörét a megegyezésre, valamint a bűncselekmények körét. A hatóságot fel kell jogosítani arra, hogy a gyanúsított javára módosíthassa javaslatát a gyanúsított esetleges kifogásai esetén.

4. A hatóságnak meg kell határoznia a megegyezésekhez folyamodás körülményeit, és irányelveket kell megállapítania, valamint a megegyezéses eljárásban fizetendő összegek táblázatba kell foglalniuk abból a célból, hogy a törvény előtti egyenlőség alapelveit a lehető legaprólékosabban betartsák. Ezért hasznos e körülmények, irányelvek és a fizetendő pénzüsszetre vonatkozó táblázatok nyilvánosságra hozatala.

5. A megegyezést nem óhajtó gyanúsított szabadon dönthet az elfogadásról vagy a visszautasításról.

6. A megegyezés elfogadása véglegesen kizárja a büntetőeljárás lefolytatását, amennyiben a gyanúsított az ajánlott feltételeket teljesíti.

7. A hatóság évente jelentést tesz közzé a megegyezésre vonatkozó jogai gyakorlásáról, a gyanúsítottak névtelenségének megőrzésével.

c. Egyszerűsített eljárások a körülményeknél fogva kisebb jelentőségű ügyekben

1. A körülményeknél fogva kisebb jelentőségű bűncselekmények esetében, amikor a tények megalapozottnak tűnnek, és biztosnak tűnik, hogy a gyanúsított követte el a bűncselekményt, egyszerűsített eljárást lehet alkalmazni, azaz bírói hatóság által lefolytatott írásbeli eljáráshoz, megtakarítva a tárgyalási szakaszt, és amely az ítélettel egyenértékű határozathoz vezet, mint például a büntető-parancs.

2. A büntető-parancsnak tartalmaznia kell a vádlott megfelelő tájékoztatásához szükséges elemeket, így a határozat elfogadása következményeiről szólókat. Ezt világos és határozott módon kell a tudomására hozni, és az érintett személy számára elegendő időt kell biztosítani ahhoz, hogy jogi tanácsot vehessen igénybe.

3. A büntető-parancs útján kiszabható szankciók körét korlátozni kell a vagyoni jellegű szankciókra és jogoktól eltiltásra, kizárva bármiféle szabadságtól megfosztó büntetést.

4. A vádlott beleegyezése a büntető parancshoz kifejezett vagy hallgatólagos lehet, és ez önmagában a parancsot a rendes eljárásban kihirdetett ítélettel egyenértékűvé teszi, valamennyi jogkövetkezményével együtt (a ne bis in idem elvének érvényesülése, a kikényszeríthetőség lehetősége, a bűnügyi nyilvántartásba történő felvétel).

5. A vádlott indokolást nem igénylő ellentmondása a büntető parancssal szemben ipso facto a parancs megsemmisítését, és hagyományos eljárás lefolytatását vonja maga után, anélkül, hogy a reformatio in peius tilalma alkalmazásra kerülne.

6. Függetlenül a büntető-parancstól, ugyancsak lehetséges a tárgyalásról lemondás, amennyiben az állítólagos elkövető az eljáró hatóság támogatásával alternatív büntetés kiszabását kéri, feltéve, hogy az ügyész nem ellenzi ezt az eljárást, és a bíró alkalmasnak találja ilyen kérelem teljesítését.

III. A hagyományos bírósági eljárás egyszerűsítése

a. Vizsgálat a tárgyalást megelőzően és tárgyalás alatt

1. Ahol létezik bírói hatóság által foganatosított vizsgálat az ügy ítéldbírószághoz kerülése előtt, ez a vádlott részére biztosítékot jelent, de ennek a vizsgálatnak nem kell általánosnak vagy kötelezőnek lennie.

2. Az előzetes vizsgálatot olyan ügyekre lehet korlátozni, amelyekben ez az ügy megoldásához és a vádlottak bűnösségének vagy ártatlanságának megalapozásához szükségesnek látszik.

3. Az előzetes vizsgálat szükségességéről bírói hatóságnak kell döntenie, figyelemmel a rendőrségi nyomozás eredményére, az ügy súlyára és bonyolultságára és arra, hogy a tényeket a vádlott elismerte-e, vagy sem.

4. Ha van előzetes vizsgálat, ezt minden alkalmatlan formával megelőzésével kell végrehajtani és különösen a tanúk formális meghallgatásának elkerülésével, amikor a vádlott nem vitatja a tényeket.

5. Amennyiben az illetékes bírói hatóság nem tartja szükségesnek az előzetes vizsgálatot, az ügyet közvetlenül az ítéldbírószághoz kell terjeszteni.

6. Az előzetes vizsgálatot előíró rendszerekben az ilyen eljárás alól történő kivonás elkerülését háromszintű biztosítékhoz kell kapcsolni:

- a rendőrségi nyomozás során úgy a rendőrség tevékenységének a bírói hatóság általi irányítása és

ellenőrzése, mint a gyanúsítottak jogainak körültekintő figyelembevételé;

- a gyanúsítottak előzetes letartóztatása idején a rendőrségi eljárás végét követően egészen bíróság elé állításukig, lévén, hogy ezt az eljárást minden esetben egy vagy több független bíró vizsgálja felül;

- a bírósági tárgyalás során a bíróságnak hatáskörrel kell rendelkeznie arra, hogy az említett tárgyalás során végső vizsgálatot folytasson az elé terjesztett vád valóságának tisztázására, és ha szükségesnek tartja, kiegészítő vizsgálatot rendeljen el, amelyet független bírói szervre bízhat.

7. Mindenütt, ahol az alkotmányos és jogi hagyományok megengedik, akár a guilty plea (bűnösség beismerése) eljárást, amikor is a vádlott az eljárás korai szakaszában azért jelenik meg a bíróság előtt, hogy a bíróság előtt nyilvánosan kijelentse, beismeri, vagy tagadja az ellene felhozott vádakát, akár pedig ehhez hasonló eljárásokat kell bevezetni. Ilyen ügyekben az ítéldbíróságnak hatáskörrel kell rendelkeznie annak eldöntésére, hogy a nyomozati szakaszt részben vagy teljes egészében mellőzi, és nyomban rátér az elkövető személyiségének elemzésére, a büntetés kiszabására, és ha szükséges, a kártérítésre.

8. i. A guilty plea eljárást nyilvános tárgyaláson eljáró bíróságnak kell alkalmaznia.

ii. A vádlott részéről pozitív hozzáállás szükséges az ellene indított eljárásban.

iii. A bírónak, mielőtt a guilty plea eljárásban a büntetést kiszabná, lehetőségének kell lennie mindkét fél meghallgatására.

9. Amikor a tárgyaláson vizsgálat lefolytatásának van helye a vádlott beismerő vallomása ellenére is, azt a tények megalapozásához feltétlenül szükséges aktusokra kell szorítani, figyelemmel az ítélethezatalt megelőző eljárásra. A lehetőségek szerint különösen a bírói hatóság által már kihallgatott tanúk meghallgatását kell elkerülni

b. A tárgyalás

1. Valamennyi tagállam jogának előnyben kell részesítenie ugyanazon vádlott büntetőügyeinek egyesítését, függetlenül a bűncselekmény elkövetésének helyétől, annak elkerülésére, hogy különböző bíróságok egymásután hozzanak különböző határozatokat.

2. A tárgyaláson lefolytatott eljárás során el kell kerülni minden szükségtelen formasságot. Az eljárást pedig különösen eljárásjogi okokból csak szigorúan meghatározott esetekben lehessen érvénytelennek nyilvánítani, vagyis ha az eljárásjogi előírások megsértése ténylegesen sérthette a védelem vagy a vád érdekeit.

3. A tagállamoknak meg kell fontolniuk az ítéldbíróságok részére annak engedélyezését, hogy a vádlott távollétében is lefolytathassák a tárgyalást és határozatot hozhassanak, legalább a csekély súlyú bűncselekmények esetén, figyelemmel a kiszabható büntetésre, és feltéve, hogy a vádlottat megfelelően értesítették a tárgyalás időpontjáról, valamint arról a jogáról, hogy jogi képviselője útján vagy más módon képviseltetheti magát.

c. A tárgyalási jegyzőkönyvek és a bírói határozatok egyszerűsített kihirdetése

1. Az ítéletet szigorú időhatárokon belül kell kihirdetni, ha a vádlott az ügyben letartóztatásban van.

2. Amennyiben az eljárás anyagát magnetofon-szalagra rögzítették, vagy a tárgyalás nem tárt fel új tényeket az ügy irataihoz képest, a tárgyalás lefolyása leírásának a minimálisra, és rövidített jegyzőkönyv készítésére kell korlátozódnia.

3. Ahol az alkotmány megengedi, amennyiben az ítéldbíróság döntése nem érint súlyos ügyeket, vagy amennyiben a felek egyetértenek, az ítéldbíróságot mentesíteni kell határozatának írásba foglalása alól, elégséges, ha megállapításait az ügy iratai között a jegyzőkönyvben rögzíti.

4. Ha az ügyben a határozat írásba foglalása szükséges, elég ha a felek tájékoztatásához és a fellebbezési bírósági felülvizsgálathoz szükséges információkat tartalmazza, vagy a döntés végrehajtására felkért külföldi hatóságok tájékoztatására, vagyis az indokolást, döntést a bűnösségről,

és esetleg a büntetést, valamint a sértett kártalanítását. Az ítéletben a nyomozati eljárásban rögzített tényekre, továbbá a felek tényállításaira, kifogásaira vonatkozólag csupán az iratokra, a felek írásban benyújtott észrevételeire, a tárgyalások rövidített jegyzőkönyveire, vagy magnetofonon történt rögzítésére.

5. Az ítéletek teljes egészében nyilvános tárgyaláson történő kihirdetésére vonatkozó előírásokat - ha ilyenek léteznek - enyhíteni lehet például az ítéldbíróságnak lehetővé téve, hogy amennyiben bírói tanács járt el, annak valamelyik tagja, még a többiek távollétében is, csak a határozatnak a bűnösség megállapítására, a büntetésre és a sértettek kártérítésére vonatkozó részét olvassa fel.

6. A határozat kézbesítésének, mint ahogy a bírósági idézéseknek is egyszerű és gyors formában kell történnie, ide értve a postai utat is, szükség szerint már az eljárás kezdetén meg kell követelni a vádlottól, hogy közölje hivatalos címét, ahová az értesítéseket és a kézbesítendőket lehet neki küldeni a tárgyalás befejezéséig.

d. Az ítéldbíróságok összetétele és szakosodása

1. Általános elvként, az ítéldbíróságok összetételét - amennyiben a tagállamok alkotmányos- és joghagyományai megengedik - az ügy súlyát, természetét, technikai problémáit, bonyolultságát kellőképpen figyelembe véve kell meghatározni.

2. Amennyiben az ügyet hivatásos bírókból álló tanács tárgyalja, a tanácsban a bírák számát a minimumra kell korlátozni. Amennyiben az ügy súlya ezt lehetővé teszi, az ügyet egyesbíróra kell bízni.

3. Az esküdtszéki tárgyalást csak meghatározott, és igen súlyos bűncselekményi kategóriák esetén kell alkalmazni. A tárgyalást az esküdtszék feladatát megkönnyítő módon kell megszervezni; a bírónak kell előadnia az esküdtek tanácskozása kezdetén a lehető legvilágosabban az ügy eldöntésre váró és a jogilag jelentős kérdéseit.

4. Amennyiben a bűnösség kérdésében esküdtszék, vagy hivatásos bírókból álló tanács, avagy nem hivatásos bírák hivatásos bírakkal együtt döntenek, a határozatot egyszerű vagy minősített többséggel kell meghozni, anélkül, hogy az egyhangúságot megkövetelnék.

5. Azokat az ügyeket, amelyekben a bizonyítás technikailag nagyon összetett, mint például a gazdasági bűncselekmények esetében, ad hoc gyakorlattal, ismeretekkel és képzettséggel rendelkező tisztviselőkre és bírókra kell bízni.

6. Ahol az alkotmány lehetővé teszi, ezekben az ügyekben specifikus felállított és összeállított nyomozó-, vizsgáló- és eshetőlegesen bírói hatóságok járjanak el, hogy a büntető igazságszolgáltatás számára ezen ügyek belső természetéből és bonyolultságából folyó nehézségeket kezelni tudják.

7. Az ügyért felelős nyomozó-, vizsgáló- és bírói hatóságok számára szükség szerint megfelelő számú szakértő közreműködését kell lehetővé tenni olyan területekről, mint a pszichológia, orvostudomány, pszichiátria, könyvelés, közgazdaságtan, pénzügyek, vagy egyéb tapasztalati tudományok, hogy szembe tudjanak szállni a bűnözés növekvő technikai szervezettségével és a bizonyítékok megszerzésének problémáival.

Indokolás A-rész

I. Bevezetés

1. A Bűnözés Kérdéseivel Foglalkozó Európai Bizottság (CDPC) bízta meg az egyszerűsített és sommás büntetőeljárás szakértőiből álló szűk körű bizottságot (PS-R-PS), hogy "vizsgálja meg a tagállamokban a büntetőeljárások jelenlegi helyzetét, és ezzel összefüggésben - figyelemmel az Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. és 6. cikkeiben, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 14. cikkében foglalt feltételekre - tanulmányozza a büntetőeljárás

tartamának lecsökkentését célzó intézkedések bevezetésének lehetőségét, figyelembe véve az Európa Tanács igazságügy-minisztereinek 1981. szeptemberében Montreux-ben megtartott informális találkozásának következtetéseit, valamint a CDPC e témakörben végzett korábbi munkáját, így az előzetes letartóztatásra vonatkozó R (80) 11 számú Ajánlást [Recommandation No R (80) 11], valamint a csekély súlyú közlekedési bűncselekmények egyszerűsített eljárására vonatkozó (68) 25 számú Döntést [Resolution (68) 25].

2. A PC-R-PS 1982 és 1987 között tíz összejevetelt tartott J.M. Morenilla (Spanyolország) vezetésével. Egy tudományos szakértő, D. W. Batchelor (Egyesült Királyság) segítette a bizottság munkáját. A szűk körű bizottság kérdőívet készített, amelyet a Titkárság megküldött a bizottságban képviselt valamennyi tagállamnak. E kérdőívre adott válaszok, és a bizottságban folytatott hosszú vita alapján elkészítette és jóváhagyta a szűk körű bizottság a büntetőeljárás egyszerűsítéséről szóló ajánlás-tervezetet, valamint az indokolás-tervezetet. Az ajánlás tervezetét jóváhagyta a CDPC az 1987 júniusában tartott 36 teljes ülésén és a Miniszteri Bizottság a miniszteri megbízottak 1987. szeptember 17-én tartott 410. ülésén elfogadta.

II. Általános megállapítások
(Az ajánlás-tervezet preambuluma magyarázata)

3. Gyakorlatilag az Európa Tanács valamennyi tagállama évek óta ismeri a büntető igazságszolgáltatás, és különösen a bíróságok túlterheltségének helyzetét, ami az ügyek elhúzódsát eredményezi.

4. A gyors ítélethozatal koncepciója, mint az eszményi igazságszolgáltatás, az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkében valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 14.3 cikkében is megtalálható. Az az alapelv, hogy a vádlottnak joga van ésszerű időn belüli tárgyalásra, egyike a vádlottal szembeni tisztesség követelményének. Ugyancsak a tisztesség szabályai követelik meg, hogy a vádlott nem tartható huzamos időn keresztül a bűnösség gyanúja alatt, különösen, ha előzetes letartóztatásban van. Az eljárás lassúsága érinti a sértett helyzetét, valamint a rendelkezésre álló bizonyítékok minőségét; ezen túlmenően ahhoz a nem kívánatos eredményhez vezet, hogy a büntetés a bűncselekmény elkövetésétől elválik, és növekednek az eljárás költségei. A túlzott késedelem minden tekintetben hozzájárul a büntető igazságszolgáltatásba vetett hit megrendüléséhez, és zavarhatja az igazságszolgáltatás megfelelő működését.

5. Mindemellett figyelembe kell venni, hogy az ügyek elbírálása a leggyorsabb és leghatékonyabb eljárásban nem szükségképpen a legjobb módszer az igazság felderítésére, és árthat az igazságszolgáltatás eszméjének. A bűnösség meggyőző erejű bizonyítéka szükséges minden esetben az elítéléshez és a büntetés végrehajtásához, és a vádlottnak biztosítani kell az Emberi Jogok Európai Egyezményében lefektetett minimális jogokat.

6. Nyugat-Európa valamennyi országa általában tapasztalja a bűnözés növekvő mértékét a népesség növekedése, az iparosítás és a fogyasztói társadalom kialakulása eredményeként. Emellett a tagállamok növekvő mértékben alkalmaznak büntető szankciókat a szociális jólét, az egészség, a biztonság, a fogyasztók és a környezet védelme érdekében. Az ilyen típusú bűncselekmények közül sokkal ugyanolyan módon foglalkozik a törvényhozás, mint a hagyományos bűncselekményekkel. Ez a fejlődés a hagyományos büntető igazságszolgáltatásban a hagyományos eljárási rendszer - amely nincs felkészülve ennek feldolgozására - terheinek növekedését eredményezte. Ezen új tendenciához a törvényhozás alkalmazkodása vagy hozzáigazítása nem kész még. A büntető igazságszolgáltatás forrásainak növekedése nem követte a megoldandó ügyek számának növekedését. Ezt a helyzetet még nehezíti az új formájú bűnözés komplexitása, különösen a szervezett nemzetközi bűnözés, a tiltott kábítószer kereskedelem, és a szakértői vizsgálatot igénylő gazdasági bűnözés. A hagyományos eljárási rendszerekre nehezedő nyomások szükségszerűen idézik elő a késedelmeket. Ennek következtében szükség van arra, ahogy az európai igazságügy-miniszterek 1981-ben Montreux-ben hangsúlyozták, hogy enyhítsenek e nyomásokon a hagyományos eljárás szerint elbírálendő büntető ügyekben az ítélet meghozatalához szükséges idő csökkentése érdekében.

7. Különböző módszerek léteznek a gyors, kifogástalan, és az egyéni jogokat tiszteletben tartó igazságszolgáltatás eléréséhez. Mennyiségileg csökkenthető a büntető igazságszolgáltatás elé kerülő ügyek száma akként, hogy bizonyos magatartási csoportokat teljesen kivesznek az elbírálása alól, ahogy ezt a CDPC szűk körű bizottsága által a dekriminalizációról készített, és 1980-ban megjelentett

jelentés is bemutatta. Ezen túlmenően több csekély súlyúnak minősített bűncselekményt lehetne kevésbé formális módon elintézni a jól működő igazságszolgáltatás veszélyeztetése nélkül. E bűncselekmények vagy jellegüktől fogva lehetnek csekély súlyúak, vagy pedig az ügy körülményei folytán.

8. A jellegüknél fogva csekély súlyú bűncselekmények a személyi és a ténybeli körülményektől függetlenül csekély súlyú bűncselekmények. Ezekben az ügyekben a ténybeli elemek jelentősebbek a bűncselekmény elkövetésére irányuló szándéknál. Ilyen cselekmények lehetnek egyebek között a közlekedési bűncselekmények, az adó-, jövedék-, vám- bűncselekmények, és egyéb bűncselekmények a közhatalmi szervek által szabályozott területen, feltéve, hogy jellegüknél fogva, eredendően csekély súlyúak. Ezeket a bűncselekményeket gyakoriságuk, ismétlődésük, és az a tény jellemzi, hogy csekélyebb társadalmi kárt okoznak. Ezek azok a bűncselekmények, amelyekre a bizottság a "Sommás eljárások" cím alatt fogalmazta meg az ajánlásokat.

9. Az ügy körülményeinél fogva kisebb jelentőségű bűncselekményeket többek között az elkövető körülményei és személyisége, a kiszabható büntetés, a bűnösség foka és a okozott kár mértéke határozza meg. Ezek azok a bűncselekmények, amelyekre a bizottság az "Egyszerűsített eljárások" cím alatt fogalmazta meg ajánlásait.

10. A bizottság hosszasan tanulmányozta, hogy a különböző tagállamok hogyan próbálták meg igazságszolgáltatási rendszerükön keresztül a megszürt ügyek növekedésének gátat vetni. Különbségek találhatók azon tagállamok között, amelyek az oportunitás elvét alkalmazzák, azaz ahol a döntést a büntetőeljárás indítására vagy nem indítására bírói hatóság hozza meg (bíró vagy ügyész) a közérdekre vagy a törvényben meghatározott feltételekre alapítva, valamint azon tagállamok között, amelyek a kötelező vádelvet alkalmazzák, mely szerint nem a bűnüldöző hatóság dönt a büntetőeljárás megindítása vagy folytatása kérdésében. Ez utóbbi alapelvet a gyakorlatban számos korrekció és fenntartás enyhítette, bár jóllehet gyakran ugyanarra az eredményre vezetnek, mint az oportunitás elvét alkalmazó államokban. A bizottság ezeket az alapelveket a tagállamok alkotmányos előírásait és jogi tradícióit kellőképpen figyelembe véve tanulmányozta, lévén, hogy az általa ajánlott valamennyi megoldás nem felel meg minden egyes, az Európa Tanácsban képviselt államnak a hatályban lévő különböző rendszerek alapvető filozófiai különbségei miatt.

11. A hagyományos eljárásokban mutatkozó késedelmek jelentős részét az okozza, hogy az igazságügyi hatóságnak vizsgálnia kell a rendőrség - amely már vizsgálta a tényeket - által felterjesztett ügy körülményeit. Ezt a vizsgálatot a legtöbb rendszerben a bizonyításnak az ítélembírói általi lefolytatása követi. Néhány jogrendszer még további vizsgálatot is megkíván az eljárás e szakaszában. A bizottság álláspontja szerint szükségtelen, és nem is szolgál érdeket a rendőrség és a bírói hatóság által is lefolytatott a kétszeres vizsgálat, legalább is elviekben a kevésbé súlyos ügyekben, amelyekben a bizonyítékok felderítetteknek tűnnek. A bizottság néhány javaslatot tett abból a célból, hogy az eljárást e ponton felgyorsítsa. Ezek között találjuk a bírósági tárgyalás lerövidítését is, a bizonyítás egyszerűsítésével.

12. A bizottság tanulmányozta még a jegyzőkönyvek és a bírósági határozatok egyszerűsítésének módjait, a bíróságok összeállításának és a bírák szakosodásának kérdéseit, és néhány ajánlást fogalmazott meg e körben az eljárás gyorsításának elősegítésére.

B-rész

Megjegyzések az ajánlásokról

I. A vádemelés mellőzése célszerűségi okokból (oportunitás)

a. Az oportunitás elve

Bevezetés

1. A bizottságban képviselt több tagállamban a büntetőeljárás megindítása szabad rendelkezési jog alatt áll. A bünvádi hatóság e döntését a közérdekre (Egyesült Királyság, Hollandia), vagy más általános feltételre alapítja, mint például a cselekmény kisebb súlya, a feljelentés visszavonása, az okozott kár helyreállítása vagy kártérítési összeg kifizetése (Franciaország), avagy a törvényben meghatározott egyéb feltételekre, például a bünvádi hatóságnak meg kell bizonyosodnia, hogy enyhe büntetéssel büntethető a bűncselekmény, és hogy a körülmények alapján több ok szól az eljárásról

lemondás mellett, mint megindítása mellett (Norvégia). Ezen államok közül többen a vádemelés mellőzésére vonatkozó határozat lehet feltételes, általában a feltétel az, hogy az állítólagos elkövető elfogadja, megfelelő magatartást tanúsít meghatározott időn keresztül, próbaidőnek veti alá magát, megtéríti a kárt, vagy elfogadja a szociális gondozó, vagy orvos közreműködését. A vádemelés mellőzésére vonatkozó határozattal szemben jogorvoslati lehetőség van Hollandiában, Norvégiában (súlyos bűncselekmények esetében), és Svájc néhány kantonjában. Angliában és Walesben lehetőség van magánvádas eljárásra, amennyiben a bünvádi hatóság úgy határozott, hogy nem jár el az ügyben.

Az oportunitás elvének alapjai

2. Az oportunitás elvének elfogadásával a tagállamok képesek:

- csökkenteni az igazságszolgáltatásra nehezedő nyomást;
- elkerülhetik a büntetőeljárást olyan ügyekben, amelyekben a közösség érdeke ezt nem kívánja meg;
- a sértett érdekét is szolgáló gyorsabb és megfelelőbb választ adhatnak a bűncselekményekre;
- lehetővé válik a rendelkezésre álló források legmegfelelőbb felhasználása.

Korlátai

3. Az alapelv alkalmazása nem alapulhat kizárólag azon a koncepción, hogy az ügyek egy részének a hagyományos bírósági eljárás kereteiből történő kivétele segíti az eljárási késedelmek csökkentését. Nem lehet törekedni az ügyeknek a lehető leghatékonyabban és túlzott mértékben történő megszüntetésére sem. Az emberi jogokat nem lehet feláldozni az igazságszolgáltatás gyorsasága és az állam érdekei miatt. A gyanúsítottal szembeni tisztességes eljárás szabályait, különösen a törvény előtti egyenlőséghez való jogot tiszteletben kell tartani. Az egyénnel való kapcsolataikban a hatóságok részére biztosított hatáskör gyakorlását szigorú feltételeknek kell gondosan alárendelni az egyéni szabadság és az alapvető emberi jogok biztosítása érdekében.

Az oportunitás elve, ahogy a jelen Ajánlásban található, nem vonatkozik azokra az ügyekre, amelyekben nem kellően bizonyított a bűncselekmény elkövetése, vagy nem elégségesek a bizonyítékok a gyanúsított bűnösségéhez.

Törvényi alapok

4. A francia Büntetőeljárás Kódex 40. cikke a következőképpen fogalmaz: "A Köztársaság Ügyésze megkapja a panaszokat és feljelentéseket, és mérlegeli az eljárás megindítását". E jogosultság terjedelmét és irányát csak azon ügyészségek gyakorlata mutatja, amelyek figyelembe veszik a bűncselekmény csekély súlyát, a társadalom számára a kisebb kárt, a bűncselekmények indítékait, a panasz vagy visszavonása rosszhiszeműségét.

5. A norvég Büntetőeljárás Kódex 69. cikke egyebek között úgy rendelkezik, hogy a büntetőeljárásról le lehet mondani, "ha különleges körülmények fennállása miatt az ügyész az ügy gondos értékelése után úgy találja, hogy magasabb rendű okok miatt a büntetőeljárás megindítása nem kívánatos". Így az ügyészre bízták annak eldöntését, melyek azok a körülmények, amelyek e magasabb rendű okokat megalapozzák. A common law szerinti jogrendszerek (Anglia, Skócia, Wales) a főügyész általános hatáskörrel ruházzák fel a büntetőeljárás minden korlát nélküli megindítására vagy megtagadására, úgy, hogy e jogkör gyakorlását olyan kritériumok határozzák meg, mint a bűncselekmény súlya, az ismétlődés veszélye, a sértettnek okozott kár, az elkövető személyi körülményei, az esetleges büntetés reá gyakorolt hatása, valamint az ügy elbírálásának késedelve. Az ügyész Hollandiában is lemondhat a büntetőeljárásról, ha annak folytatását a közösség érdeke nem teszi szükségessé. Határozatát a büntetőeljárásról történő lemondásra vonatkozó nemzeti irányelvekre kell alapoznia, amelyeket folyamatosan felülvizsgálnak.

6. Azokban az országokban, ahol az ügyész hierarchikusan az Igazságügyi Minisztérium alá rendelt, vagy utasításokat kap onnan, szigorú törvényi alapra lehet szükség, hogy elkerülhető legyen a politikai nyomás gyakorlása a határozat hozójára. Más országokban, ahol az ügyész független az Igazságügyi Minisztériumtól, egyáltalán nincs szükség ilyen szigorúságra, bár alapvető jogi alapra szükség van.

Alkalmazási kör

7. Az önkényesség elkerülése érdekében igen fontos, hogy az ügyész meghatározott kritériumokra alapítsa határozatát. E kritériumoknak általános jellegűeknek kell lenniük, ahogy az Ajánlás I.a.5. pontja is kimondja. Ellenkező esetben a diszkrecionális jog gyakorlása sokat vesztené rugalmasságából. Az opportunitás elvének alkalmazását lényegében a kisebb vagy csekély súlyú bűncselekményekre kell korlátozni, ahol a kisebb súlyt a bűncselekmény elemei, az ellopott tulajdon vagy az okozott kár nagysága, az áldozat helyzete vagy az elkövető személyi körülményei - úgy mint kora, fizikai vagy elméleti állapota - határozhatja meg. A kisebb súlyúnak tartott elkövetési magatartás másik esetben nem biztos, hogy annak minősül, mert a koncepció relatív.

Tartalom

8. Franciaországban a legtöbb vádemelést célszerűségi okból mellőző határozathoz bűnisméltés esetén az eljárás folytatásával fenyegető figyelmeztetés társul. A szóban forgó határozatot ezért az ügyész bármikor, minden indoklás nélkül megváltoztathatja. A kábítószer illegális használata esetén az ügyész javasolhatja az elkövetőnek, hogy vesse magát alá detoxikáló kezelésnek vagy orvosi felügyeletnek. Amennyiben az elkövető elfogadja, az eljárást nem folytatják. Ellenkező esetben az eljárást folytatják.

Skóciában az ügyész dönthet egész egyszerűen arról, hogy nem indít eljárást, vagy figyelmeztetésben részesítheti az elkövetőt. A vádemelés mellőzése esetén a határozat megváltoztatásának lehetősége nélkül fejeződik be az ügy. Az ügyész fel is függesztheti az eljárást azon megegyezés alapján, hogy az elkövető orvosi kezelésnek veti alá magát, vagy elfogadja a szociális gondozó segítségét, az áldozatot vagy a közösséget kártalanítja. E határozat, mint Franciaországban, az eljárást felfüggeszti.

A rendőrség Angliában és Walesben óvadékat követelhet, feltéve, hogy az elkövető elismeri a bűncselekményt és elfogadja az óvadék követelését. Az ügyész Hollandiában befejezheti az eljárást feltételes vagy feltétel nélkül, ugyanolyan jogkörrel, mint Skóciában. A határozat összekapcsolható próbaidővel, Norvégiában a büntetőeljárás befejezését mindig e feltételhez kötik, a próbaidő tartama ekkor két év.

Beleegyezés

9. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye biztosítja a bíróság előtti maghallgatás jogát. Ezért felmerül a kérdés, vajon elengedhetetlen-e az elkövető beleegyezése ezen eljáráshoz. Angliában és Walesben a az elkövető részéről a bűnösség beismerése, és kifejezett vagy tettekben megnyilvánuló beleegyezése, mielőtt óvadékat kérnének tőle. Más tagállamokban nem követelik meg a beleegyezést, és abban a szabályban bíznak, mely szerint a vádlott fellebbezhet a határozat ellen, és bírósághoz fordulhat. Egy egyszerű, vagy nem felfüggesztő hatályú, figyelmeztetéssel járó határozat esetében sem az állam érdeke, sem az elkövető nem igényli, hogy a határozatot abban a kérdésben lehessen megtámadni, hogy szükség van-e a büntetőeljárás megindítására vagy sem. Amennyiben a figyelmeztetés felfüggesztő hatályú, vagy ha a büntetőeljárás leállítása feltételhez kötött, akkor az elkövető beleegyezése elengedhetetlen. Fennmarad az a kérdés, vajon a beleegyezésnek kifejezettnek kell lennie, vagy sem, avagy tettekben megnyilvánulónak. Amennyiben a felfüggesztő feltételek előírják az elkövető együttműködését, például egy egészségügyi intézménnyel, az a tény, hogy együttműködik, beleegyezésnek tekintendő. Hasonlóan, ha egy elkövetőt olyan döntésről értesítenek, hogy próbára bocsátották, az a tény, hogy nem fellebbezi meg a határozatot, a beleegyezéssel ér fel, és a próbára bocsátott az előírt feltételeknek alá van rendelve. Mindazokban az esetekben, amikor a büntetőeljárás megszüntetése feltételhez kötött, és amikor a gyanúsított nem ért egyet a feltétellel, az ügy a hagyományos eljárás keretében kerül az igazságszolgáltatás elé.

A beleegyezés értéke

10. A Bizottság hosszasan vitatta a kérdést, hogy a beleegyezésnek a bűnösség elismerésével egyenértékűnek kell-e lennie, figyelemmel az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkének 2. pontjára. Azok, akik ezt a nézetet vallják, a valóságra hivatkoznak: az ártatlan gyanúsított nem fogadná el az előírt feltételeket, cserébe az eljárás megszüntetése érdekében. Egyébként sokkal praktikusabb szempontból megjegyzik, ez teszi jogszerűvé a fizetendő összeg végrehajtásának kikényszerítését. Ennek ellenére az ellentétes álláspont kívánatosabb, amely szerint a beleegyezés

csak a büntetőeljárás folytatásának megtagadására hat ki, de nem semmiképpen sem a bűnösség előre beismerését jelenti. Ezen túlmenően ellentétben áll a büntetőjog általános elveivel, hogy abszolút bizonyítót erőt tulajdonít a bűnösség beismerésének, mivel az ártatlanság vétele csak a végső bírói döntéssel dönthető meg.

Az áldozat

11. Néhány tagállamban az áldozatnak joga van arra, hogy tiltakozzon a büntetőeljárás megtagadása miatt, vagy bírósághoz fordulhat. Megkívánható beleegyezése, és esetleg, mint Spanyolországban, joga van a magánvád alapján folytatandó eljárás indítására. Felvetődik a kompenzáció kérdése az okozott kárért vagy sérülésért. E jogokat nem feltétlenül érinti a büntetőeljárás folytatást megtagadó határozat.

b. Az oportunitás elvével azonos célú intézkedések

1. Azok az országok, amelyek ragaszkodnak a kötelező vádeljárás elvéhez, olyan alternatívákat alkalmaznak, amelyek - még ha szerényebb is - de összehasonlítható eredményt mutatnak.

2. Így az előzetes vizsgálat, amely során a bejelentett tényeket ellenőrzik, lehetőséget ad az ügyek közötti első válogatásra. Némely országban a bíró hozzájárulásával lehetőség van a kisebb jelentőségű bűncselekmények esetében a vádemelés mellőzésére. Más országokban, így Olaszországban és Spanyolországban, ahol az egyéni érdekek a közérdeknél nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, több bűncselekmény esetében csak az áldozat feljelentése alapján lehet eljárni. Olaszországban és Görögországban egyes esetekben a bűncselekményeknek a sértett tudomására jutásától számított három hónapon belül kell megtenni a feljelentést (querela olaszul, enklisis görögül). Franciaországban bizonyos ügyekben [például az állami jövedékek (adók), vám, közmunkák, erdő- és vízügyek területén] csak az illetékes közigazgatási hatóság feljelentése alapján lehet az eljárást megindítani. A hatóságok tehát békés megegyezésre törekedhetnek az elkövetővel. Olaszországban egyes ügyekben (például a területen kívüli joghatóság alkalmazása esetén) az eljárást csak az igazságügy-miniszter feljelentése alapján lehet megindítani. Más országokban az ügyész kérheti a bíróságot, hogy hozzon határozatot - amely azonos értékű az eljárás mellőzésével - vagy maga az ügyész hoz ilyen határozatot a bíróság beleegyezésével. Ez a helyzet Liechtensteinben és a Német Szövetségi Köztársaságban. Ausztriában a bíróság bármikor megszüntetheti az eljárást a pénzbüntetéssel vagy az egy évet meg nem haladó szabadságmegvonással, vagy mindkettővel büntethető ügyekben, ha az elkövetett cselekmény csekély súlyú, és a bűncselekmény nem járt, avagy csak jelentéktelen következményekkel járt, és amennyiben nincs szükség büntető szankcióra az elkövető - vagy más személyek esetében - egyéb bűncselekmény elkövetésének megelőzése érdekében. Az olasz pecciammento eljárás keretében a bíró a vádlott kérésére és az ügyész egyetértésével a három hónapot meg nem haladó börtönbüntetést pénzbírsággal vagy ellenőrzés melletti szabadlábon hagyással helyettesítheti.

3. Az Ajánlás bátorítja azon tagállamokat, amelyek történelmi vagy alkotmányos fejlődésükre tekintettel a kötelező vádelvet alkalmazzák, hogy vezessék be vagy fejlesszék az oportunitással azonos célú vagy hatású intézkedések alkalmazását, kiszélesítve azon ügycsoportokat, amelyekben a büntetőeljárás kezdeményezése feltételhez kötött, vagy pedig a bírót jogosítsák fel arra, hogy a vádhatóságok által az oportunitás elvét alkalmazó rendszerekben alkalmazott eljárásokhoz hasonló eljárásokat kövessenek. Példaként lehet említeni a Német Szövetségi Köztársaság Büntetőeljárás Kódexének 153/a. cikkét, amely a gyanúsított és a bíró beleegyezésével a kisebb súlyú ügyek megszüntetésére ad lehetőséget, és a megszüntetés véglegessé válik, amennyiben a megszabott feltételeket teljesítik (például az állam, vagy jótékonyági intézmény részére pénzösszeg fizetése).

II. Sommás eljárások, megegyezés, és egyszerűsített eljárások

a. Dekriminalizáció, sommás eljárások és jellegük szerint csekély súlyú bűncselekmények

Dekriminalizáció

1. Az egyik legnagyobb probléma, amellyel a tagállamok bűnvádi rendszerei szembesülnek, azon bűncselekményekből eredő büntetőperек tömegének kezelése, amelyekre a csekély súly, a nagy gyakoriság és az ismétlődés jellemző, különösen ez a helyzet a közlekedés területén.

Eltekintve az eljárásjogi ajánlásoktól (lásd lentebb "Sommás eljárások" alatt), az ilyen bírósági eljárások elvi kérdéseket vetnek fel a közigazgatási- és büntetőjogot megkülönböztető jogrendszerekben. Annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a büntetőjog eltorzítása és a bíróságok túlterhelése, különösen kívánatosnak tűnik e bűncselekmény-típusok kivonása a büntető igazságszolgáltatás rendszeréből, és a közigazgatási eljárás keretében foglalkozni velük. Ez dekriminalizálásukat vonja maga után, ahogy az Európa Tanács korábbiakban már említett jelentése javasolta (lásd "A C-típusú de jure dekriminalizáció), és amit már Ausztriában Olaszországban és a Német Szövetségi Köztársaságban megvalósítottak.

Kétségtelen előnyökkel jár a büntetőeljárások tömegének elbírálását a közigazgatási hatóságokra bízni, egyrészt a igazságszolgáltatás rendszerének - amely e tehertől megszabadulva a súlyos bűncselekmények elbírálására összpontosíthatja erejét -, másrészt pedig az igazságszolgáltatáshoz fordulóknak, miután az közigazgatási eljárás általában sokkal gyorsabb, kevésbé formális és a kevésbé megfélemlítő, mint a büntetőeljárás.

Azonban a közigazgatási eljárások nem tartalmazzák azokat a biztosítékokat, amelyeket a bíróság eljárás, ezért a közigazgatási hatóságok diszkrecionális hatáskörét határok közé kell szorítani, előzetesen meghatározva az alkalmazható szankciók típusát, valamint mértékét, egyidejűleg az eljárások egységesítésével, és biztosítva annak az elkövetőnek jogát ügyének bíróság elé vitelére, aki nem fogadja el az ajánlatban és a határozatban foglaltakat.

2. Sokkal általánosabb értelemben - de még mindig azon jogrendszerekre vonatkoztatva, amelyek ismerik e megkülönböztetést - szükségesnek látszik a közigazgatási- és igazságügyi hatóságoknak a jogellenes magatartások elbírálásával kapcsolatos szerepét tisztázni.

E tisztázás a következő elvekből indulhat ki: az közigazgatási hatóságok feladata elsősorban a közrendet és a fegyelmet sértő jogellenes és büntetendő cselekmények szankcionálása, míg az igazságszolgáltatás és a büntetőjog feladata inkább a társadalom alapvető szociális és etikai értékeit érintő cselekmények büntetése. A büntető szankcióhoz folyamodás nem igazolható, ha a szankció nincs arányban a jogellenes magatartás súlyával, vagy amikor egyenlő értékű nem büntető szankcióval helyettesíthető. Ez szükségessé teszi egyes bűncselekmények újraértékelését, és a büntető szankciók alternatíváival elmélyülten foglalkozó tanulmányok készítését.

Ezen átértékelésnek lehetővé kell tennie bizonyos konfliktus keletkeztető helyzet elkerülést olyan ügyekben, amikor azonos cselekményt közigazgatási és büntetőjogi büntetéssel is sújtanak. Legalábbis ezekben az ügyekben a szankciók kettőzését el kell kerülni, elsőbbséget biztosítva a büntető intézkedéseknek az adminisztratívval szemben, amennyiben az igazságszolgáltatás közbeavatkozása szükséges.

3. Még ha a jogellenes magatartásnak kizárólag büntetőjogi szankciója van, az említett jogrendszerek közül némelyikben nem szokatlan a közigazgatási hatóságok beavatkozása a büntetőeljárásban, különösen a versenyjogra, az árakra, a fogyasztókra, a környezetvédelemre vonatkozó területen.

Ez a beavatkozás többnyire az érdekelt közigazgatási hatóságoknak a büntetőeljárás lefolytatása során a megállapodás és a vádemelés mellőzésére való felhatalmazásával valósul meg. Ennek következtében az ügyek nagyobb részét közigazgatási úton intézik el, és ritkán terjesztik bíróság elé, kivéve akkor, ha az elkövető nem fogadja el a közigazgatási hatóság javaslatait.

A közigazgatási hatóságok széles hatásköre a büntető igazságszolgáltatásnak korlátozott és rosszul meghatározott szerepet biztosít, ami gyakran kimerül az közigazgatási hatóságok határozatával való egyszerű egyetértésben. Ez a rendszer önmagában termeli a konfliktusveszélyt, mert a közigazgatási büntető politika nem mindig hasonló az igazságszolgáltatásihoz az általános vagy a speciális megelőzés kérdéseiben.

Mindezek miatt időszerűnek látszik megoldani ezeket a helyzeteket, vagy egész egyszerűen a dekriminalizáláshoz folyamodással, avagy a közigazgatás hatáskörei korlátozásával a büntető szférában, mint például úgy, hogy a megegyezési hatáskörét az ügyész előzetes bejegyzésével gyakorolhassa.

Sommás eljárások

4. Több tagállamban régen elfogadták a sommás eljárást a közigazgatási vagy a büntetőjog alá tartozó bűncselekmények intézésére, különösen a közlekedés területén. Hollandiában 1957 óta létezik a kisebb közlekedési bűncselekmények esetében a fix-összegű pénzbüntetési rendszer. A gépjárművezető a rendőrtől fix összeget tartalmazó bírságot-cédulát kap, és amennyiben egyetért a pénzbírsággal, akkor a helyszínen készpénzben vagy csekken kifizeti az összeget. Ha nem tudja vagy ha vitatja a pénzbírságot, akkor az ügyésznek a rendes úton átadják az ügyet. Hasonló módszer létezik Norvégiában és Svájcban és más tagállamokban.

5. A tagállamokban e sommás eljárás szerint intézett bűncselekmény-típusok között számos közös jellemzőt és hasonlóságot lehet felfedezni. Külön-külön tekintve, e bűncselekmények korlátozott társadalmi kárral járnak. Mindemellett gyakori elkövetésük és ugyanazon személy többször is elkövetheti. Általában az elkövetési magatartásnak a bűnösség kérdése vagy az elkövető személyi körülményeivel szemben elsőbbsége van, és a bizonyítékok összegyűjtése nem igényli a bírósági eljárást. A szankció kiszabása nem csak azért fontos, mert e bűncselekmények elkövetése morálisan elfogadhatatlan, hanem sokkal inkább azon praktikus célból, hogy a közlekedés rendje és biztonsága érdekében szabályozzák a közúton közlekedők magatartását. E célokra figyelemmel a tagállamok általánosságban elfogadták, hogy a sommás eljárásokat az önmagukban nem súlyosnak értékelt, azonos elkövetői bűnösségi fokú bűncselekmények esetében alkalmazzák, és ezért az azonos elbírálás fontos az általános elrettentés szempontjából; ez az általánossághoz vezet, függetlenül az elkövető személyiségére. Az eljárások rendszerint írásbeliek. Végül, amennyiben az elkövető elfogadja és együttműködik az eljárásban, nem történik elítélés. E rendszer nem írja elő az előzetes letartóztatást (nem foglalozott a bizottság a személyazonosság megállapítása céljából történő őrizetbe vétel kérdésével). Ez a fajta eljárás hatásosabb megelőzéshez vezet abban az értelemben, hogy segíti a jogalkalmazás szintjének fenntartását, és elkerülhetővé válik a rendszer hitelvesztése. Az Emberi Jogok Európai Bírósága az Öztürk ügyben (A-sorozat, no73) rámutatott, hogy ez a fajta sommás eljárás nem ellentétes az Egyezmény betűjével vagy szellemével, de inkább az állampolgárok összességének érdekeit, és a megfelelő igazságszolgáltatást szolgálja (lásd az ítélet 49. pontját).

6. A fenti megállapításokra alapítva a bizottság azonosított néhány alapelvet, amelyek az Ajánlásban megtalálhatók. Ezek az alapelvek, amennyiben követésre kerülnek, képessé teszik a tagállamokat arra, hogy az eredendően csekély súlyú bűncselekményekkel megfelelő módon foglalkozzanak, figyelembe véve az Emberi Jogok Európai Egyezményét. Amennyiben a sommás eljárás lehetővé teszi az ajánlat hallgatóságos elfogadását (amikor az említett beleegyezést elégségesnek vélik, például ha az a pénzbírság megfizetésével történik), mint többletbiztosítékot lehet hozzátenni, hogy a közlést ajánlott küldeményként vagy az elkövető saját kezeihez történő kézbesítéssel kell megvalósítani. Különleges kérdés, hogy vajon a kiszabott büntetés végrehajtása eredményezze-e vagy sem nevének a bűnügyi vagy a közigazgatási nyilvántartásokból történő törlését. A törlést indokolja, hogy az elkövető sokkal könnyebben fogja elfogadni az eljárást, ha tudja, hogy a neve nem fog szerepelni a nyilvántartásban. Másrészt tekintettel kell lenni arra, hogy néhány bűncselekményt, mint például a közlekedési bűncselekményeket nyilván kell tartani.

b. Megegyezés

1. A megegyezés rendszerint az ügyész, vagy más illetékes hatóság és az elkövető közötti megállapodás formáját ölti, amelyben a hatóság kötelezettséget vállal a büntetőeljárás beszüntetésére, amennyiben bizonyos feltételek teljesülnek, így például megfizetik a pénzbírságot, vagyontárgyakat elkoboznak, vagy kártalanítják az áldozatot. Ezen eljárásban rendszerint eredendően vagy az ügy körülményei folytán csekély súlyú bűncselekményekről van szó. A büntetés alkalmazásánál a hatóság értékeli a bűncselekmény vagy az elkövető körülményeit, ami magában foglalja a szankció bizonyos fokú egyéniesítését. A hatóságnak az elkövetőnek megegyezés felajánlására vonatkozó döntése általában azon alapszik, hogy a bűnvádi hatóság szerint az ügy körülményei olyanok, hogy nem követeli meg sem köz, sem a magánérdek az ügy nyilvános bírósági tárgyaláson történő eldöntését, míg a következmények hasonlóak lehetnek a bíróság által kiszabott ítéletekhez.

2. A rendszer előnyei nyilvánvalóak: például nincs szükség tárgyalás tartására, gyakorlatilag nem készítenek ügyiratot, az időtartam rövid, és a szankció teljesítésében semmi nehézség nincs, mert az

eljárás a beleegyezésen alapszik. Másrészt azonban semmiféle bírói ellenőrzésnek nincs alávetve ezen eljárás, és a pénzbírság az eljáró hatóságtól függően változhat, amely kérdéseket vet fel a pénzbírság kiszabásának egységességére, az egyenlő elbírálásra, melyekkel az Ajánlás foglalkozik. Emellett a bíróságon kívüli megegyezési eljárásokban felmerül az állítólagos elkövető joga az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 1. pontja szerinti bíróság előtti meghallgatásra. A Deweer ügyben (A-sorozat, n°35) a Bíróság álláspontja szerint az Egyezmény elvileg nem akadályozza meg az állítólagos elkövetőt, hogy lemondjon a 6. cikk 1. pontja szerinti bizonyos jogairól, feltéve, hogy ez az elhatározás szabad és kényszerből mentesen született. Ugyanebben az ügyben a Bíróság hangsúlyozta, hogy a megegyezés körülményei között annak kilátásba helyezésével megvalósuló fenyegetés, hogy meg kell jelenni a büntetőbíróság előtt, az állítólagos elkövetőre gyakorolt semmiféle olyan nyomásnak nem tekinthető, ami bármely módon összeegyeztethetetlen az Egyezménnyel (az ítélet 51.b pontja).

3. A megegyezés évek óta létezik több tagállamban, és eredményesen alkalmazzák. Hollandiában a transactie eljárás a hat hónapi szabadságvesztésnél kevesebbel büntetendő ügyekben is alkalmazható, azonban a gyakorlatban olyan ügyekben alkalmazzák, amikor pénzbírság a várható büntetés. Az ügyész által megszabható feltételek között van a törvényi maximumot meg nem haladó összegű pénzbírságra vonatkozó ajánlat, lemondás a sajátos jogokról, az elkövetésből származó haszonnak az állam részére megfizetése, és a teljes vagy részleges kártérítés. Amennyiben az elkövető egyetért az ajánlat feltételeivel, a vádemelés joga elenyészik. Ez a rendszer bizonyos ellenőrző intézkedéseket tartalmaz, például a sértett fellebbezési jogát, a bűnüldöző hatóságok közötti rendszeres egyeztetést, hogy lefektessék és felülvizsgálják a nyilvánosságra hozott irányelveket és természetesen az elkövető jogát, hogy elutasítsa az ajánlatot. A hollandiai rendszerhez hasonló létezik Belgiumban és a skandináv országokban; bevezetését elhatározták Skóciában. Norvégiában a bűnüldöző hatóság csak akkor alkalmazhat "fakultatív pénzbírságot kiszabó határozatot" (writ of optional fine), ha úgy ítéli meg, hogy a pénzbírságot kell kiszabni. Semmi más korlátozás nincs az ilyen eljárásra. Nem követelmény, hogy az állítólagos elkövető bűnösségét elismerje, ahogy Svédországban ez a helyzet, és ha a pénzbírságot kiszabó határozatot nem fogadja el, az ügyésznek a bíróság elé kell terjesztenie az ügyet. A határozat elfogadásának az ítélettel azonos joghatásai vannak, és hasonlóan a büntetőbírósági elítéléshez, a bűnügyi nyilvántartásba bekerül, míg Hollandiában csak azok a megegyezések kerülnek be, amelyek bizonyos összeget meghaladnak, vagy súlyosabb bűncselekményt érintenek.

c. Egyszerűsített eljárások a körülményeknél fogva csekély jelentőségű ügyekben

1. Az egyszerűsített eljárás írásbeli eljárás, bírói hatóság folytatja le, azonban a bizonyításvételről teljes vagy formális tárgyalás tartása nélkül. Ezekben az ügyekben a határozatokat általában ítéleteknek tekintik, és a bűnügyi nyilvántartásba felvételre kerülnek.

2. A büntetőparancs számos tagállamban létezik. Rendes körülmények között a címzett részéről a bűnösség beismerésével és meghatározott szankció elfogadásával egyenértékű. "Büntető-parancs" alatt nem az egyik vagy másik jogrendszer különleges intézményét értjük, hanem ellenkezőleg, ez egy önálló és független jelentéstartalom. Működésének módja általában ugyanaz: az illetékes bírói, vagy akár a közigazgatási hatóság ott, ahol a rendszer bírói feladatok betöltését is engedélyezi számára (például a svájci közigazgatási büntetőjogban a Szövetségi vámigazgatás) elsőként arról dönt, hogy egyszerűsített eljárásban jár el, és másodjára döntést hoz a bűncselekményről. Ezt követi az eljárás, amelyet az Ajánlás részleteiben leír. Amennyiben az elkövető a büntető-paranccsal szemben nem él ellentmondással - általában nem szükséges indokolni az ellentmondást - megindul a rendes eljárás, és így biztosítva van az elkövető meghallgatáshoz való joga, összhangban az Emberi Jogok Európai Egyezményével. Egyes tagállamokban a parancsot csak kifejezett módon lehet elfogadni. Ez azt jelenti, hogy ha az elkövető tartózkodik a határozat átvételétől, a rendes eljárás indul meg.

3. Franciaországban a büntető-parancs eljárást már régóta alkalmazzák. Ezen eljárás szerint az ügyész a rendőr-bíróság bírójához folyamodik anélkül, hogy az elkövetőt értesítené vagy a bíróság elé idézné. A bíró ekkor büntető-parancs útján megfelelő pénzbüntetést javasolhat, vagy kérheti a rendes eljárás megindítását. A határozat egy példányát ajánlott küldeményként megküldik az elkövetőnek. Ezt az eljárást alkalmazni lehet az összes kihágási ügyben, kivéve a munkaügyi kihágásokat, a 16 éven aluliak által elkövetett egyes bűncselekményeket, és azokat az ügyeket, amelyekben a sértett az elkövetőt a bíróság előtti megjelenésre idézte. Olaszországban egyesbíró hozhat büntető-parancsot a kevésbé súlyos ügyekben, vagyis amelyek esetében csak pénzbírság szabható ki. Liechtensteinben

hasonló módon érvényesül a büntető-parancs rendszere, amennyiben a bíróság a kisebb bűncselekmények esetében maximálisan egy hónapi szabadságvesztés büntetést vagy pénzbüntetést, pénzbírságot szabhat ki, ami végrehajtható, kivéve, ha az elkövető nyolc napon belül ellentmondással él.

4. A tagállamokban léteznek a bírósági tárgyalást mellőző, az eljárás időtartamának csökkentését célzó más, hasonló eljárásrendszerek. Példaként lehet említeni az olasz patteggiamento-t (alku), amelyet az észak-amerikai plea bargaining (vádalku) rendszer inspirált, de eltérő tartalommal és eljárással. Amennyiben a vádlott a bírótól a vizsgálati szakaszban helyettesítő büntetést, és amennyiben az ügyészség egyetért ezen eljárás alkalmazásával, a bíró nyomban meghozhatja és kihirdetheti helyettesítő büntetést alkalmazó határozatát. A vádlott kérelme nem képezi a bűnösség beismerését, miután a bíró megtagadhatja a patteggiamento eljárásra irányuló kérelem teljesítését. Amikor ezt eljárást helyettesítő büntetéssel - fél-szabadságelvonás, próbára bocsátás vagy pénzbírság - zárják le, az ügyet jogerősen elbírálnak tekintik, és egyéb következményei között a bűnügyi nyilvántartásba bekerül, kizárólag annak elkerülésére, hogy ugyanazon tényállásból kifolyólag újabb patteggiamento eljárás induljon.

III. A hagyományos bírósági eljárás egyszerűsítése

a. Vizsgálat a tárgyalás előtt és a tárgyaláson

1. A hagyományos bírósági eljárás késedelmei nagyrészt abból erednek, hogy az igazságszolgáltatási hatóságnak - ügyészség, vizsgálóbíró, vagy a vádról döntő bíróság - vizsgálnia kell a rendőrség által eléje terjesztett ügy körülményeit. E bírói hatóságnak kell arról döntenie, hogy a megfelelő számú és minőségű bizonyítékok elégségesek-e a vádlottnak a tárgyaló bíróság elé állítását, és ez utóbbinak pedig végérvényesen meg kell erősítenie vagy elutasítania az eléterjesztett bizonyítékokat. Nyilvánvaló, hogy a büntetőeljárásokban mindig van rendőrségi nyomozati szakasz, és bírósági szakasz, amelynek során a bűnösség vagy ártatlanság kérdésében döntenek. Ezen nyomozati szakasz - amelynek alapvető célja a tények vizsgálata és mint szűrő működik - közbenső szakasza(i) során halmozódnak fel a legnagyobb késedelmek. Az egyszerű vagy a kevésbé súlyos ügyekben nincs szükség és nem szolgál semmilyen érdeket a "kétszeres vizsgálat" a rendőrség és a bírói hatóság részéről, különösen akkor nem, ha a bizonyítékok világosnak tűnnek. Ez azt jelenti, hogy ekkor az ügynek a bíróság elé terjesztéséről hozott döntés a rendőrség által felderített bizonyítékokon alapul. Ez a gyakorlat Ausztriában és Franciaországban és ez az alapja az olyan eljárásoknak, mint a citation directe (flagrante delicto)*, vagy a comparution immédiate (bíróság elé állítás). Következésképpen, ha az ügy súlya és bonyolultsága nem teszi szükségessé a vizsgálatot, ezt meg lehet spórolni. Más esetekben a tárgyalás megkezdése előtt bírói hatóság által lefolytatott vizsgálat az igazságszolgáltatás megfelelő működésének érdekét szolgálhatja. Mindemellett, figyelemmel arra, hogy az ilyen vizsgálat megduplázza az elvégzendő munkát, és elfogadhatatlan elhúzódadásokat eredményez, nem lehet általános és kötelező jellegű, hanem azokra az ügyekre kell korlátozni, amelyekben alkalmasnak tűnik az ügy tényállásának megállapítására, valamint a gyanúsítottak bűnösségének, avagy esetleges vagy valószínű ártatlanságának megalapozására.

2. Néhány országban maga a nyomozati szakasz, ha létezik, felgyorsulhat. A guilty plea (bűnösség beismerése) eljárás mentesíti a nyomozó hatóságokat és a bíróságokat egyaránt a teljes és formális tárgyalásokon való eljárás alól, időt takarítva meg a hosszú formális eljárások elkerülésével, de mégis biztosítva a tisztességes és pártatlan bíróság előtti tárgyalást. Amennyiben a vádlott nyilvános tárgyalást tartó bíróság előtt beismeri bűnösségét, semmilyen más bizonyítékra nincs szükség. A bíróság ezt követően meghallgatja az ügyész előadását a vádat megalapozó tényállásról, és a védelmet az enyhítő körülményekről. A bíróság a szociális körülmények vizsgálatával és az elkövető bíróság előtti személyes megjelenésével is élhet, mielőtt a büntetés kiszabására sor kerül. Skóciában a bűnösségét beismerni szándékozó vagy kívánó vádlott lerövidítheti az eljárást, megelőzve személyes megjelenését, ha írásban tájékoztatja az ügyészt bűnössége beismerésének szándékáról. Amint erről tudomást szerez az ügyész, megszünteti a vizsgálatot, a vádlottnak megküldi a rövidített vádiratot, megjelölve a vele szemben fenntartott vádat tartalmazza, és intézkedik, hogy a vádlottat minél előbb a bíróság elé állítsák. Amikor az ügy a bíró elé kerül, a vádlott nyilvános tárgyaláson beismeri bűnösségét, a tényállást az ügyész ismerteti, és a bíróság ezt követően meghozza ítéletét. Norvégiában, amennyiben a vádlott a bűnösségét teljeskörűen beismeri, és vallomását megerősítő bizonyítékok is rendelkezésre állnak, az egyszerűsített eljárás szintén lefolytatható. Ilyen esetben

nincs szükség tanúk kihallgatására, és az ügyész sem vesz részt a tárgyaláson.

3. A bíró rendelkezésére sokkal szélesebb körű büntetésrendszer áll, mint a büntető-parancs keretében, és szabadságvesztésre, pénzbírságra, közérdekű munkára, kártérítés megfizetésére ítélni, vagy bizonyos feltételeket írhat elő, például próbára bocsátás esetén.

4. Hogy a bűncselekményt megállapító törvény, vagy az ügyészi hatóság avagy az eljáró bíróság kezdeményezésére indul a guilty plea eljárás, az a bűncselekmény jellegétől, súlyától a vádlott előéletétől és elítélése esetén a kiszabható büntetéstől függ.

5. Azokban az ügyekben, amelyekben a bizonyítási eljárást a tárgyaló bíróság előtt le kell folytatni, az az eljárás, amely során az ügyész és a vádlott megállapodnak, hogy a bizonyítékokat előre feltárják és/vagy a szakértők és más, a bíróság által kihallgatandó tanúk számának a korlátozására vonatkozóan megegyeznek, igen sok időt takaríthat meg. A bíró azokat a nem vitatott tényeket megállapíthatja, amelyekre vonatkozóan az iratokból kitűnik, hogy formálisan bizonyítottak, például megelőzően bírói hatóság által felvett tanúvallomások, vagy egyéb, írásba foglalt dokumentumok. A duplán lefolytatott bizonyítási eljárás a bíró idejének pazarlása, és gyakran indokolatlan azt elvárni a bírótól, hogy az ügyet teljes mértékben rekonstruálja.

6. A vizsgálat részben vagy egészében történő megspórolása az ügyek gyorsabb lefolytatását eredményezi; mindemellett megfelelő biztosítékokat kell nyújtani minden szinten, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményében lefektetett elveknek eleget tegyenek, és megfelelő igazságszolgáltatást biztosítsanak, különösen a rendőrségi vizsgálat vége és a gyanúsított bíróság elé állítása közötti időben történő előzetes letartóztatás esetében, lévén, hogy ezt a fogva tartást egy vagy több független bírónak kell ellenőriznie minden esetben. Figyelemmel a Miniszteri Bizottságnak az előzetes letartóztatásra vonatkozó R (80) 11 számú Ajánlására, az ilyen ügyeknek elsőbbséget kell biztosítani.

b. Bírósági tárgyalás

1. Egyéb intézkedésekkel is könnyíteni a bíróságok munkaterhét, anélkül, hogy a megfelelő igazságszolgáltatást veszélyeztetnénk. Egyik ilyen intézkedés annak elkerülése, hogy ugyanazon vádlott ügyeit több büntetőbíróság tárgyalja, még akkor is, ha ugyanazon ország különböző hatáskörű bíróságai területén követték el a bűncselekményeket. Korlátozni lehet azokat az eseteket, amelyekben az eljárásjogi követelmények be nem tartása az eljárás érvénytelenségét vonja maga után.

2. A büntetőeljárások késedelmének egyik oka, hogy számos országban az eljárást csak a vádlott jelenlétében lehet lefolytatni. A Miniszteri Bizottságnak a vádlott távollétében lefolytatott tárgyalás esetén figyelembe veendő kritériumokról szóló (75) 11 számú Határozatában kimondták, hogy a tárgyalás tartása nélküli egyszerűsített eljárás nem zárható ki a kisebb bűncselekmények esetén, meghatározott minimális szabályok megtartásának feltételével. Amennyiben a vádlott lemond a tárgyaláson történő megjelenésről, ezt egyértelműen kell megtenni.

c. A tárgyalási jegyzőkönyvek és a bírói határozatok egyszerűsített kihirdetése

1. A bírói határozatok és a tárgyalási jegyzőkönyvek formája és tartalma rendszerint egybevág. A bírák idejét nem használják ki megfelelően, és ez a büntetőeljárások meghosszabbodásához vezet. Lehetővé kell tenni ezért a kettőzés elkerülését anélkül, hogy a tárgyalási jegyzőkönyvek készítését alátámasztó indokokat megkérdőjeleznénk, és írásbeli határozatokkal kell lezárni a tárgyalási jegyzőkönyveket. Az írásbeli ítélet célja elsősorban a vádlott tájékoztatása a bíróság által megállapított következtetésekről és a határozat alapjairól; információ a fellebbezésről, és közvetetten a bíró tevékenységének ellenőrzése. Ha csak lehet, a tárgyalási jegyzőkönyveknek és ítéletnek az ügy iratai közötti dokumentumokra kell utalnia, ha a tárgyalás során nem merült fel újabb tény. Ezek az utalások lehetővé teszik a vádlottnak és a fellebbezési bíróságnak az eljárás rekonstruálását és a bíróság jogi indokolását követni. Amennyiben a tárgyalást magnetofonszalagra rögzítették, meg kell őrizni ezeket a fellebbezési idő lejártáig, így lehetőség van a tárgyalási jegyzőkönyv írásba foglalásának mellőzésére, ez tisztán idővesztést okozó formalitás lenne.

2. Kevésbé súlyos ügyekben lehetővé kell tenni, hogy a bíróság a határozatát egyszerűen jegyzőkönyvezzé az iratok között, és ne kelljen írásban kiadni, ez természetesen feltételezi, hogy a

döntés ellen ne fellebbezzenek, és hogy a vádlottat szóban tájékoztassa az ítélebíróság a határozatáról és annak indokairól. Amennyiben a szabályosan meghozott határozatot kihirdetik, amennyire lehetséges legyen rövid, csak az Ajánlásban rögzítettek szerinti minimális követelményeket tartalmazza. Az írásbeli ítélet közzétele egyszerű és gyors formában történjen. A bizottság megvitatta a határozatok indokolása kizárásának a lehetőségét, amennyiben azt szóban a feleknek megmagyarázták, vagy a vádlott beismerte a bűnösségét, avagy ha a bíróság, mint Angliában, laikus bírúból áll.

3. Több tagállamban régi tradíciója van valamennyi bíróságuk vagy csak ezek közül egyesek - nevezetesen a semmítőszékük - által meghozott határozatok közzétételére szolgáló eszközöknek, például a közönség által elérhető hivatalban való elhelyezés. Ha a bíróság szóban hirdeti ki az ítéletet, lehetőségének kell lenni, hogy csak a rendelkező részt olvassa fel és ne a teljes határozatot, különösen ha ez órákig tartana, nyilvánvaló ugyanis, hogy az elítélt később elolvassa a határozatot és dönt, hogy fellebbez ellene vagy sem.

d. Az ítélebíróságok összetétele és szakosodása

1. Különböző nézetek vannak a bírák számáról és a laikusoknak a büntetőeljárásban való részvételéről. Általánosságban megállapítható, hogy a jelenlegi irányzat ellenzi ezt a részvételt. A laikus bírák és az esküdtek részvétele lassítja az eljárást tapasztalatlanságuk hiánya miatt és azért, mert nem értenek hozzá vagy nem olyan felkészültek, mint a hivatalos bírák. Másrészt azonban néhány ügyben fontos bizonyítani, hogy a határozatok nem a közösségtől elszakadt hatóságtól erednek, mert így a társadalom nem veszti el bizalmát a büntető igazságszolgáltatásban. Továbbá a laikusok részvétele a közvélemény bekapcsolódása tárgyalásba, ezzel ellensúlyozza a büntető igazságszolgáltatás technokrata voltát, és nehezen érthető működését. Mindemellett, ahogy a Miniszteri Bizottságnak a gazdasági bűncselekményekről szóló R (81) 12 számú Ajánlása és annak Indokolása tartalmazza, csak hivatásos bírák tudják kezelni a modern büntetőeljárás egyre fokozódó technikai jellegét, és a hagyományos, nem szakosodott büntetőbíró gyakran már nem tud megfelelni a feladatnak, különösen a gazdasági bűncselekmények területén kimutathat ez.

2. Többek között e megállapítások arra a következtetésre vezették a bizottságot, hogy az ítélebíróságok összetételét számos tényező figyelembevételével kell meghatározni, ilyenek a szóban forgó bűncselekmény súlya, jellege, szakkérdései és bonyolultsága. Törvénykezésük során ezen általános elvet alkalmazva a tagállamoknak fel kell gyorsítaniuk a büntető igazságszolgáltatás menetét, kellőképpen figyelembe véve a vádlott érdekét a megfelelő igazságszolgáltatáshoz, és mindenestre fenntartva maguknak a döntés jogát a laikus bírák részvételére a büntető igazságszolgáltatásban vagy a bíróságot alkotó bírák számának meghatározására. Az alapelv rendes körülmények között az elsőfokú bíróságokon az egyesbíró bevezetésére vezet a kevésbé súlyos ügyekben, és általában ezen a szinten háromra korlátozva a bírák számát, kivéve egyes ügyeket. Franciaországban például a súlyos terrorista bűncselekmények elkövetőivel szemben hét bíró álló kollégium jár el.

3. A büntetőbíróságok összetétele magában hordozza a szakosodás kérdését is. Általánosan elismert, hogy az utóbbi tíz-tizenöt évben a büntető ügyeket egyre nehezebb elbírálni, különösen a gazdasági bűncselekményeket, és ezekkel foglalkozó bírák megfelelő képzését és gyakorlatát kívánja meg. Ugyanez vonatkozik a nyomozó- és vádhatóságokra, akiknek szintén megfelelő tudás és szakértelemre van szükségük olyan területeken, mint a könyvelés, a tapasztalati tudományok stb. Ezzel az egyre jobban terjedő jelenséggel való szembeszállás egyik módja olyan speciális hatóságok, avagy a meglévő hatóságok - akár igazságszolgáltatási is - keretében különleges részlegek felállítása, vagy megalakítása a büntető igazságszolgáltatás felgyorsítása és eredményeinek javítása érdekében.

Forrás: http://www.lb.hu/embjog_t/ET001887.html